

Forfatter: ? Gustophilus

Titel: Velment og nødsaget Erindring til de Danske Fruentimmer, angaaende den nærværende slette Smag i den smukke Litteratur. af Gustophilus.

Citation: ? Gustophilus: "Velment og nødsaget Erindring til de Danske Fruentimmer, angaaende den nærværende slette Smag i den smukke Litteratur. af Gustophilus.", i ? Gustophilus: *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 18*, ?, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: [https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1\\_018-shoot-workid1\\_018\\_010.pdf](https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_018-shoot-workid1_018_010.pdf) (tilgået 13. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 18

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

1

# Velmeent og nødsaget Erindring til de Danske Fruentimmer, angaaende den nærværende slette Smag i den smukke Litteratur.

**Gustophilus.**

**Kiøbenhavn, 1771.**

2

3

☒ Danske Orakler!

☒ Den ædle Smags billige og trofulde Befordersker,

☒ Dydige Fruentimmer!

☒ kan ikke noksom beskrive Dem, kiere Fruentimmer, den nye Glæde, der opvakte vor Agtsomhed, da Monarkens milde og høistnyttige Hensigt, angaaende SkriveFrieheden, kom os for Øye og Øre.

☒ De snevre Grændser, vore Rigets Genier tilforn fandt for sig, afstrækkede dem enten gandske eller indpælede dem meget, saa at en Deel der behøvede en stor Cirkel at tumle sig udi, ofte saae deres Talenter at vanslægte under deres Pen, og de heldigste Udtryk, ledsagede af Frygt og Tvivl, om de nogensinde matte komme for Lyset, forvandlede til nogle vanskabte og utidige Fostere.

4

☒ 4 Hvor ofte sukket ikke den Vittige over Censurens overdrevne Tyranni! Den som sandt en levende eg ædel Drift til at drage sit Pund frem af Mørket, for, om mueligt, der med at ære sin Skaber og tiene sit Fæder- neland, qvælte ofte Denne ægte Ære Hunger, og saae sig nødt til at nedgrave det Pund, @baade Gud og Natur, Religion og Fornuft Havde givet ham Drist og Frihed til at gjøre offentlig bekiendt og almindelig, fordi han med Grund tvivlede om at vente en Upartisk Dom af nogle Mennesker, der, jeg veed ikke, ved hvad selsom Begivenhed, havde faaet Konge- lig Frihed til at censurere Folkes Tanker og altsaa Svøben i Haanden, hvilken de i endeel Aae Misbrugte, men tilsidst saa kiendelig, at vise Overmænd, der saae dem paa Fingrene, @bleve fornærmede og Nidkiere over deres dum- me Myndighed i at antage eller forkaste Rigets Børns Tanker og udarbeidede Stykker, der of- te kunde have indlagt Skaberen Nye Ære, og Fædernelandet ubekiendt Nytte, og forestillede Kongen den delige Misbrug, som disse Lærde forfaldt til i Den vigtige og samvittighedsfulde Sag, at bedømme Folkets Tanker.

☒ Vores milde dg naadige Monark ind- saae strax, hvor stor ep Skade disse Creaturer gjorde i Riget, ved at forvandle en Kongelig Frihed til en stiden og og egennyttig Myndig-

5

☒ 5 hed, fordi de, overbeviiste deres uendelig li- den Duelighed til saa vigtig et Embede, ikke vare begavede med den ædle og indsigtfulde Smag og Skiønsomhed, der udfordres til ret at lægge Menneskens Tanker paa Vægtskaalen, antage eller forkaste dem.

☒ Høistsamme tog da Svøben fra disse i Bedømmelse-Embedet plat uduelige og høist- skadelige Creature, der for Resten gierne kunde @være duelige og nyttige Mænd i deres øvrige Embede, og alleruaadigst omskifter Rigets Børns billige og ærekiere Bedrøvelse til en for- nuftig og ikke noksom udsigelig Glæde.

☒ Skrive Friheden tillades da.

☒ Enhver skiønsom og ærekiere Patriot, der nu saae en herlig og nye Vei, hvor igiennem man i en Hast kunde udbrede de Sandheder, der kunde slaa ud til en almindelig Nytte, var glad og fornøyet. Man tog Pennen fat. Bo- re Boglader vrimlede i en Hast af næsten ligesaa slette, som mange Afhandlinger; denne be- drøvelige Mængde voxte og aad om sig som Kræft og Død-Kiød,

De saa gode Afhandlinger kunde langt fra ikke overdøve Mængden af de slette, siden Folkemængdens Smag allerede var befængt og

6

6 deres Nysgerrighed vanslægtet til en nedrig og gemeen Graadighed efter at købe og læse slette Skrifter.

Patrioten sukkede. Hvad var herved at gjøre? Prøven var giort; de dydige havde nu og da offentlig giort nogle af deres Tanker, men som sagt, Forgiften aad om sig, og Saaret blev større og ulægeligere; de faa Dydiges Skrifter, der som kraftige Plaster kom for Lyset, kunde ikke komme til at gjøre nogen Virkning, siden de tildeels var for smaa Plaster til saa stort og vidtløftig et Saar, tildeels hindrede af den nedrige Smag og den uægte Nysgierrighed.

Der var endnu en Lægedom tilbage; den ventede alle de Dydige paa; den gruede alle de Lastværdige for; men Haabet den ene Classe, og Frygten i den anden, bleve begge bedragene. Lægedommen blev borte.

See! kiere Fruentimmer! her seer de Anledningen til min Erindring til dem.

Den nylig meldte Lægedom kan vi ikke vente fra andre end fra dem, og jeg er af den Tanke, at vi har Grund til at fordre samme ufortøvet af dem, hvis de ellers vil fortiene

7

7 Navn af Rigets sande og dydige Døttre, og Fædernelandets ægte Ziir og Smykke.

De maae forlade mig, at jeg reent ud siger dem, at de aldrig kun gjøre Fordring paa foromtalt ædle Tittel, og aldrig komme til med Rette at blive sande Eyere af den, hvis de nægter os en Lægedom, der vil blive lige saavel en Ære for dem, som en Nytte for os.

Udgjør de ikke den halve Deel af Danmarks Indvaanere? Og elsker de Riget saa lidt, at de enten ville forsømme eller vegre sig ved at gjøre al deres Muelige til Rigets Nytte og Ære? Eller er det dem ligegyldigt, enten de offentlig anslaaes for unyttige og skadelige Skabninger i en Stat, eller bliver bekiendte for Mennesker, der laaner Fædernelandet den halve Kierlighed med Mandfolkene, og altsaa med Grund kan fordre den halve Ære med samme?

Har Skaberen ikke ligesaavel givet dem Evne og Gaver til at vare nogle ret velsignede og nyttige Medborgersker i en Stat, og om jeg maatte spørge og forestille dem; vil den Ære ikke blive ægttere, som de nyder, ved at medarbejde paa et Riges Velgaaende, end den, som man mere af Medlidenhed, end af Erkiendtlighed kan give dem, fordi de enten pyn

8

8 ter sig smukt for os, eller kan fordrive nogle af vore møisommelige Timer med deres Spas?

De vil vel ikke nægte en Sandhed, der skinner dem saa stærk i Øinene? Og vil de længere forskandse sig med unyttige haandteringer, og saaledes frievillig fordunkle og stille sig ved den Ære, De virkelig kunde faae af os, naar vi i dem kiendte dydige Medhielpersker og ægte Medborgersker?

Giør vi vel formeget af Sagen, om vi fordrer noget af Dem, hvis Frugter og Nytte vi vil dele med hinanden, og drage en fælles Ære og Nytte af?

Kan de enten skumle over os eller fatte ugrundet Misfornøielser, fordi vi tør opfordre dem til at gjøre deres til Rigets Beste, om ellers vores skal blive til nogen Nytte? thi hvad vilde det vel hielpe, om vi stræbte at opbygge Statens sande Velfærd, naar de paa den anden Side vilde nedrive alting, for at føie deres Tilbøieligheder og Lystre de skadelige

Om hele Mandkiønnet med Eet blev dytil hvad Nytte, saa længe de udydige?

De made ikke vredes paa mig, fordi jeg spørger noget frit; det, skeer allene, fordi jeg me-

9

9

ner det at være min Skyldighed, at tage mit forfaldne Fædrelands Partie?

Jeg kan ikke længere ansee for Dyd den Ligegyldighed, med hvilken de synes at mærke den ægte og ædle Smags Forfald, siden vi bleve Eiere af den velsignede, men saa ofte misbrugte Skrive-Frihed.

☒ Det feiler ikke, at de jo har mærkes, at vi har gjort vort Muelige til, baade at standse de skadelige GræsHopper og vanskabte Insekter i vort lærde Republik, saa og at udrydde dem gandske, men da ingen af Delene har lykkedes for os, giver vi os omsider tabt

☒ Dette har vi dem at takke for; det skulde de vel ikke tænke? Men har de Taalmodighed til at anhøre mig endnu lider, vil de selv komme til at tilstaae, at jeg ikke gjør dem Uret i det allermindste.

☒ Havde vi have den Lykke, at vi kunde have stolet paa deres Medhold og Medhielp i den ligesaa billige som ærkiere Sag, at forstyrre Skribenternes Rige, stække deres Vin-ger, og holde dem inden visse Grændser, havde vi allerede ikke seet saa mangen slet HierneYngel, og varet fri for, al sukke over vore vildfarende Medmennesker, der daglig udstrøer

10

☒ med fulde Hænder saadanne Tanker og Skrif-ter, der ligesaa vel forarger dem, kiere Fruentimmer, som os.

☒ Vi har ikke have mindste Grund eller Aarsag til at stole paa det omtalte Forønskede, siden vi bestandig har seet, at De har tiet, og ikke givet offentlig deres billige misfornøielse tilkiende imod vore frække og ublue skribenterne.

☒ En saa roesværdig og dydig Misfornøiel-se har vi længe ønsket, at læse paa tryk fra dem: men hvad skal vi nu vel dømmen om denne deres tavshed?

☒ Ordsproget siger: den som tier samtykker; men vi vil ikke vare saa strænge Fortolkere af dette Ordsprog, ar vi skulde strax ubesindig hendreye Forklaringen paa dem; nei; vi vil meget mere troe, at de maaske har ventet, ligesom vi, ar de ubesindige forargelige skriben-tere dog en Dag skulde løbe Hornene af sig, og holde inde med deres vanskabte Tanker.

☒ Hos Skribentene af deres Klasse vilde taushed blive en kiendelig Dyd, og vi kan ikke noksom rekommandere dem den.

☒ Men siden de nu seer, kiere Fruentimmer-

☒ at baade de og vi ere saa længe blevne bedrag

11

☒ 11

☒ ne i vore Forhaabninger om de slette Skrifters Udeblivelse, og de Bedres Bekiendtgjørelse, er det, at vi anmoder dem, at raade Bod paa denne almindelige Skade, ved det at baade de og vi med foreenede kræfter satte os imod disse ulyksalige og forargelige Skrifters vidre Fort og Fremgang.

☒ Vi har ikke nødig at spørge, om det vil blive en evig ære for dem, der vil række langt ind i Eftertiden igiennem alle muelige og for-ventende Tider, at de har hiulpet os, at rædde Nationen fra en Smag, der ellers vilde have blevet en evig Vanære baade for Skribenter- ne selv, dem og os.

☒ De indseer nødvendig, at havde man ik-ke røbet sin Lyst til at udslaae i en fordervet Smag, da Skrive-Friheden blev aabnet, hav-de vi ikke nu kiendt saa stor en Mængde af lump- ne Skrifter.

☒ Er det ikke høistbeklagelig, at en saa stor og høistkongelig naade saa læmge har været misbrugt og bleven til et Spilværk for nogle forviltrede Menneskers ubesindige Griller, der i flæng har gjort saa mangen Stinke-Potte af bibelske Sprog, aandelige Sentenzer, liderlige og raadne Ord, vellystige Udtryk og personlige Angribelser.

12

☒ 12

☒ Hvad Ære for Nationen, at vore skum- lere i Fremtiden kan raabe, at de treffer iblant os ligesaa mange trykte skand-Skrifter, som gudelige bøger.

☒ Synes de ikke nu, kiere Fruentimmer, at jeg har den største Anledning til at tilskrive dem denne Erindring, der i ingen Maade spadserer Sandheden forbi, men bruger den til Grund fra Begyndelsen til Enden? Og ere de ikke nu enige med os; at angribe og bestride den slet- te Smag af alle Kræfter, indtil vi gandske faer den ødelagt?

☒ De seer for paa disse Blade, hvad tittel jeg giver dem; det vilde smerte mig høiligen skulde jeg nødes til, at tage mine Ord i mig igjen; nei, jeg venter, at de herefter offentlig vil viise de ventænkende iblant os, at de

med rette kan og bør bære tittel af den ædle smags billige og trofulde befordet skeer saa vil vi u- den Smiger antage dem, som, Orakler blant os, af hvilke vi altid tør vente et hielpende og al- mindelig: nyttig Svar i kritiske begivenheder.

☒ Vi stetter nu en prøve paa dere Kier- lighed til fædrene Landet, ved at opfordre dem til, at inkalde den Landflygtende og fordrevne æble Smag, og forjage i evig Landflygtighed den skidne og smitsomme, der daglig vil føre

13

☒ 13 dem og os længere og længere fra Dydens Be- siddelse.

☒ Den Crises vi befinde os nu udi, i Henseende til den ædle Smags fortsættelse iblant os, trænger nu til deres Indsigt, bestræbelser og Myndighed,

☒ Aldrig var der nogen Begivenhed, hvorudi de kiendeligere kan Viise hvem de er, og ind- legge sig Mere sand ære, end i denne.

☒ Deres Indsigt er os bekient. Vi har havt iblant de danske Fruentimmer, vore Med- borgersker, saadanne som vore Kiendere har tort anslaae for Modeler i en Indsigtsfuld Smag.

☒ Vi eve langt fra ikke af den Tanke, at vi længe skulde lede iblant vore Fruentimmer, førend vi kunde finde de, vi Altid torde sætte ved Siden af de, der i formaals-Tiden har vundet vores Høyagtelse ved et udmærket Fortrin fremfor deres med-søstre.

☒ Iblant mange vil vi kuns udnævne en Dauber, paa hvis Indsigt og Smag enhver Dyrkere af det Edle, og Elskere af det væsent- lig-skiønne, tør bygge sin Høyagtelse, uden enten at feile imod Billighed, eller forseer sig imod Sandhed.

14

☒ 14

☒ Vi troer dem til, at kiend tilfulde nok den Kierlighed, De tillige med os skylder fæderne- Landet, som en vitterlig Gield, og Denne Kier. lighed udmærkes allerbest ved at udbrede Dets ære Maader.

☒ Nu behøver De kuns et Glimt af Deres Indsigt til at erfare, hvor stærk fædernelan-det trænger til den ære, der flyder af at fast- sætte en ædel og reen Smag iblant os, i hen- seende til Skrifters Udgivelse og Tankers of- fentlige Bekiendtgjørelse, der for den meste Deel har vanæret Dannemark, siden den til den almindeligt Nytte hensigtende og fastsatte Skrive-Frihed blev os skiænket.

☒ De vil ikke nægte os deres Bestræbelser i en Handling af saa ædel et Slags og saa al- mindelig en Fordeel baade for unge Skribente- re, saa og for fornuftige læsere, der i bøgers Læsning ikke søger andet, end en nye Anledning til at forbedre deres Hierte; forædke deres tæ- n- kemaade, og udvide deres Kundskab.

☒ Vi formoder helst, at deres bestræbelser bliver af saadant et Slags, at de offentlig ved Trykken maae blive vore forargelige skriben- tere bekiendtgjorte, siden offentlige Papiirer ventelig snarere og vissere ville beskiamme dem; og holde deres videre urene Tanker, tilbage, især

15

☒ 15 naar de saae, at disse Papiirer kom fra deres haand og vare forfattede af dem i deres billige nidkierhed over deres ret nedrige Maade at offentlig gjøre deres Talenter paa.

☒ Disse deres Bestræbelser tillige med os vilde ufeilbarlig afføde en dobbelt almindelig fordeel de unge vrantænkende og vanskab-te Skribentere, hvis de vilde bæere dem med en Afhandling, der kunde tiene til en Model for Dem paa Indsigt, Smag og Vittighed.

☒ Det vilde blive en sand glæde for os; at see disse tilforn uvisse og vaklende Skribentere alletider at have dette Skrift for sig, ved hvad Afhandling de end maatte falde paa, som en troe veiviser igiennem de vanskelige og farlige Veie, en ung Skribent har at vandre, for at naae Kienderes Credit og Biefald.

☒ Deres Myndighed er os ogsaa bekiendt; Let er os tillige, der veed, hvorvidt Den kan gaae efter alle naturlige og ved de sældskadelige ind- distelser fastsatte Love, men denne deres Myn- stigheds hele Omfang er dem end og selv be- kiendt, hvilket saa meget destomere gjør dem ret store og ædle for os, de derved veed, at gjøre den afpasset og elskværdig.

16

☒ 16 Det er unægtelig, at det meeste af vores timelige Lykke vil hentes fra denne ædle frihed at eie dem; og vi maatte kiende lidet til det elskværdige Kiøns vidtløftige og velgrundede Herredømme over vort Hierte, hvis vi næg- tede dem den dem tilkommende Ære, at forsø- de et Liv for os, der Uden deres Omgang, dag- lig vilde blive os et bitter Slaverie og en u- taalelig Byrde.

☒ Her er nu en Begivenhed, hvor de ret kan sætte i en klar Dag denne deres ligesaa elsk- værdige, som billige Myndighed.

☒ De handler langt fra ikke, som smaa

☒ Tyranner, om de lader vore raa og dumdri- stige Skribentere føle Virkningen af denne de- res Myndighed, ved at nægte dem al Deel og Adgang i Fremtiden til deres Kierlighed, Høi- agtelser eller Personers Besiddelse.

☒ Om vi skal dømme efter vore Hierters Fornemmelser, maae vi tilstaae, at denne Straf er og bliver den bitterste af alle; og er en for- argerlig Skribent saa nedrig, saa haard og saa i Bund og Grund fordervet, at han hellere vil lystre sin uartige og ret skammelige Drift til at skrive Lumperier end eengang i Tiden at naae den Lykke, at see sine Fortienester kronede ved at eie en af dem, som sin Mage; maae vi tilstaae,

17

☒ 17 at han er seendes blind, og fortienet, offentlig at giøres latterlig.

☒ Vi vil ikke raade et Mandfolk at spille Giæk med vore dydige Fruentimmers Gunst; det er alt for delikat og værdig en Ting til at omgaaes letsindig eller ligegyldig, og et ægte Fruentimmer gjorde aldrig Ret imod sin egen Værd og Ære, hvis hun lod en saadan Ligegyldighed, der kommer Foragt saa nær, gaae ustraffet bort.

☒ Vi formoder derfor, at enhver ussel og udannet ung Skribent overveier noget nøiere, hvor vigtig og anseelig det Tab er, han gjør, hvis han opfører sig saaledes imod sin Pen, at han gandske forlorer den Lykke, at blive deel- agtig i dydige Fruentimmeres ærværdige og uskatteerlige Gunst; og vi undrer aldeles ikke paa, om et saadant forvildret Creatur, mens hans Rase Tid var, ikke veed, at sætte den ret- te og sande Priis paa deres Gunst, kiere dy- dige Fruentimmer. Han er umlende, og for vanartig Spøg ikke faaer Tid til at kaste et Øie ind i de tilkommende Tider, men lever, som der ikke var nogen anden Slags Tid til end den nærværende.

18

☒ 18 Men jeg siger eder, I frivillige Blinde, at eders Øine en Dag i Fremtiden for sildig vil blive aabnede, og da vilde i gerne igienkiøbe de Timer, I anvendte paa at forgive den ær- bare Verden med eders ubesindige og straffæl- dige Skrive-Maade.

☒ Her seer I nu eders Dom, I FædreneLandets dumdristige Ære-Skiændere og den Kongelige Naades Overtrædere! Nu kan I vælge hvilket I vil!, enten at vedblive i eders daarlige og beklagelige Male-Lyst, eller gandske at udelukkes fra al Rettighed og Adgang til et dydig Fruentimmers Kierlighed og vidre Forening med eders Personer.

☒ Jeg har længe ventet, at Een eller Anden af mine Medmennesker skulde have taget Penen fat, for at angribe dette skadelige og stinkende Utøi, men alle har tiet, og glæder det mig hiertelig, at jeg endnu er kommen Tids uok med mine Tanker; og jeg veed, at jeg i vore Tider ikke kunde have gjort et mere ærekier- Skridt, end dette, at foreslaae det eneste vigtige og rig- tige Middel til at udrydde eller tæmme saa ska- delige og farlige Chreaturer den i christelig Stat, som forargelige og ildesindede Skribentere.

19

☒ 19

☒ Det vil nok blive det sikkerste, kiere Fru- entimmer, at begynde strax med at angribe disse Blik-Sværmere, førend deres Ondskab tager for megen Overhaand, og for grumt

☒ afstæd.

☒ Yngelen er stor og vidtløftig, men lykke- lig! kuns svag og afmægtig: et eneste retskaf- fens Puf af deres skrækkende Pen vil fælde he- le Geleder af disse ormstukne Skribentere; saa at vi haaber snart igien at see den ædle og ægte Smag at glimre overalt i Riget, og saa- ledes faae Skummet af det menneskelige Kiøn blæst bort fra alle Blækhorne, og de dydige op- muntrede til at bruge deres Hoved og deres Pen Skaberen til Ære og Fædrene-Landet til Nytte.

☒ Jeg forbliver tilligemed mine Brødre Kiere dydige Fruentimmere!

☒ Deres

[K](#) hengivne Ven.

20